

ישם דרך

אלו שהן מדליקין גרות כדי להאיר בהם לרבים דאמר רבי שמעון בן לקיש שאול לא זכה למלוכה אלא על ידי שהיה זקנו מדליק גרות לרבים אמרו מבואות אפלות היו מביתו לבית המדרש והיה מדליק גרות בהם כדי להאיר בהם לרבים כתוב אהרן אומר (דה"א ת. לג) ויגר הוליד את קיש וכתוב אהרן אומר (ש"א ט. א) קיש בן אביאל הא כיצד אביאל היה שמו אלא על ידי שהיה מדליק גרות לרבים זכה ונקרא שמו גר.

א"ר א"ג

ע"י שהיה זקנו מדליק גרות לרבים ולכן נהנה לו המלוכה שע"י זכה הרבים אשר יוצאם ואשר יבואם וישיעם מלדיהם כזקנו שהי' מולי הרבים מהמכשלות. ודע עליו ארזנו כיצד הלויס כד"א (שמואל א' י"א) כי היום עשה ה' חסדו בישראל. וכן זכה לעשי' במהותו של שמואל הנביא: אביאל היה שמו. כל חביו של קיש ונכד היה חביו של נר חביו כדכתיב (שמואל א' י"ד) וקיש חביו שאלו ונר חביו חביו בן חביו חלל על ידי שהיה זקנו של שאלו הוא חביו מדליק גרות לרבים זכה שנקרא שמו נר. ולכן מה דכתיב (נר"א ח' ח') ונר הוליד את קיש הוא שם החומר לא שם העש. אבל נר נר הוא שם העש:

א"ר א"ג

2

ואמר לא יסור, לרמוז כי ימלוך שבט אחר

על ישראל, אבל מעת שיחל להיות ליהודה שבט מלכות לא יסור ממנו אל שבט אחר. וזהו שנאמר כי ה' אלהי ישראל נתן ממלכה לדוד על ישראל לעולם לו ולבניו⁹⁷. וענין שאול היה כי בעבור הדבר האלה המלכות בעת ההיא נתעב אצל הקדוש ברוך הוא. לא רצה להמליך עליהם בן השבט אשר לו המלכות שלא יסור ממנו לעולמים. ונתן להם מלכות שעה, ולזה רמו הכתוב שאמר אתן לך מלך באפי ואקח בעברתי⁹⁸. שנתנו לו שלא ברצונו ולכן לקחו בעברתו שנהרג הוא ובניו ונפסקה ממנו המלכות, והיה כל זה מפני שהיה שמואל שופט ונביא ולזהם מלכותיהם על פי ה'. מושיע אותם, ולא היה להם לשאול מלך בימיו. כמו שאמר להם וה' אלהיכם מלכם⁹⁹, והכתוב אמר לא אותך מאסו כי אותי מאסו * ממלוך עליהם¹, ולפיכך לא נתן להם מלכות של קיימא. ומה שאמר הכתוב נסכלת לא סמרת את מצות ה' אשר צוה כי עתה הכין ה' את ממלכתך אל ישראל עד עולם². שאם לא הסא היה לורעו מלכות בישראל לא על כלם. וזה טעם אל ישראל * אולי היה מולך על שבטי אמו על בנימן ואפרים ומנשה, כי יהודה ואפרים, כשני עממים נחשבים בישראל, או יהיה מלך תחת יד מלך יהודה.

רמזן גואמן א"ג

4

כיוצא בו אתה אומר (ההלים ז) שגיון לדוד אשר שר לה' על דברי כוש בן ימיני וכי כושי היה אלא מה כושי משונה בעורו אף שאול משונה במראיו שנאמר (ש"א ט) משכמו ומעלה גבוה מכל העם.

סנוי אהגו א"ג

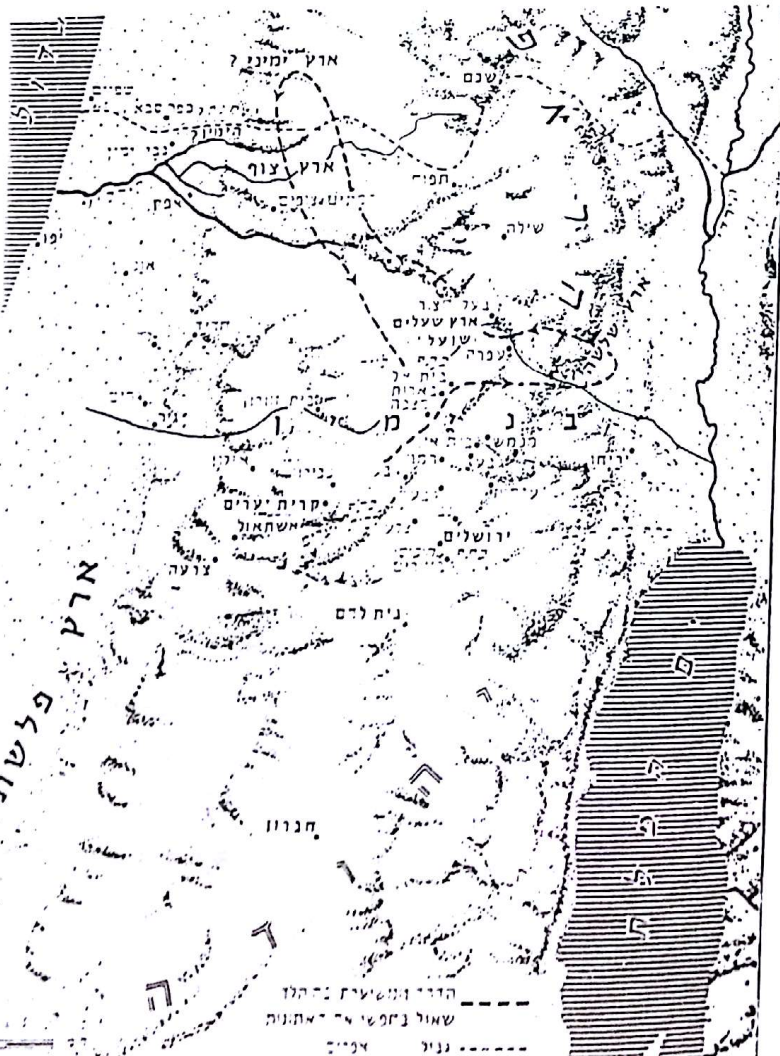
ואמר רבה ברבי רבא, ואיתימא רבי הילל בן רבבי וולס: מימות משה ועד רבי לא מצינו הו וגדולה במקום אחר. - ולא? הא הנה יהושע! - ואלעזר. הא הנה אלעזר! - הנה פנחס. והא הנה פנח - הוו זקנים. הא הנה שאול! - הנה שמואל.

א"ר א"ג

5

"בו שנה שאול בקלכו". אמר רב הונא: בכו שנה, שלא טעם טעם חטא. מתקיף לה רב נחמן בר יצחק: ואיכא בכו שנה שמלוכה בטיט ובצואה? אחויאו ליה לרב נחמן סיוטא בחלמיה. אמר: נעניתי לכם עצמות שאול בן קיש. הדר תזא סיוטא בחלמיה. אמר: נעניתי לכם עצמות שאול בן קיש מלך ישראל. אמר רב יהודה אמר שמואל: מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול - מפני שלא היה בו שום דופי. דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוודק: אין מעמידיו פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, שאם תזוח דעתו עליו - אוקריו לו: חזור לאחוריה. אמר רב יהודה אמר רב: מפני מה נענש שאול - מפני שמחל על כבודו, שנאמר "ובני בליעל אמרו מה ישענו זה ויבזהו ולא הביאו לו מנחה ויהי כמחריש"

א"ר א"ג

אף שאול לא זכה למלכות
אלא מפני העונה, שני פן יחדל אבי מן האתונות ודאג לנו. שקל
עבדו בו. אבל שמואל לא אמר כן, אלא הנה נטש אביך את האתונות
ודאג לכם לאמר מה אעשה לבני.

גמרא גומל דקל

(טו) כי יבא אלי העם לדרוש אליהם. השיב משה לחותנו צריכים הם שיצטרו עליו וכן גדול מן היום כי לדברים רבים באים לפני כי יבא אלי העם לדרוש אליהם להחליט על חוליותם ולהדיעם מה שיאבד להם. כי זה יקרא דרשית אלהים. וכן יעשו עם הנביאים. כמו שאמר לשנים בישראל מה אמר האיש בלכתו לדרוש אלהים לנו ונלכה עד הרואה. וכן ודרשת את ה' נאותו לאמר האהיה כחלי זה. ויתחיל עליו ויודיענו אם נשמעה תפלתו. וכן והלך לדרוש את ה' בני ישראל. ועוד יאמרו יושבי אותם כי יהיה להם דבר בא אלי וישמתי. ועוד אני בלבד אותם הורה והודעתה להם את הקי האלהים ואת תירוהו:

גמרא שמי יח

(10) מלחמה אצלם דבר שלא היו שואלים עליו נביאים בקל-עניניהם. וזו לא זה - לא קא שואר לשמואל (שם ט) בעד אבדה שאבדה מכנו בהתקנת ענינו. ואין פסק שהדבר קף: כי הקדושים-קרובים הוא הקים לנו נביאים חלקי הוקרי שמים והמעוננים והקוסמים, כדי שישאלם בקללים ובפסוטים ויודיעונו בכלי הדברים הגאונים מהאלי, כמו שיגידו הקוסמים ההם דברים שאשקר שיחזקונו ואשקר שלא יחזקונו. כמו שזאמר (דברים יח, יד-טו): כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל-בעעננים ואל-קוסמים ישמעו... נביא מקרבך מאחיק כלמי וגו'. ובשכיל ענינים אלו היו קוראים שם הנביא: "רואה" - כי היה רואה העמידות קדם היוקם. כמו שאמר: כי לנביא היום יקרא קפנים: הרואה (שמואל-א ט, ט).

גמרא גומל דמא

(13) השלישי שראוי להתבונן עליו הרבה בחק המלוכה, וגם לכשעול כזה אין עלול בחק השלמים ויראי ד' כ"א בעל נפש גבוהה, הוא יסוד ההגבלות הנמצאות בהכרח בכל דבר חק ומשפט. כשיעירי הכתבים, שכן הם בארבעים סאה הוא טובל בארבעים סאה חסר קורטוב א"י לטבול. ואלה ההגבלות הם בעידיהם את יסוד ההנהגה כולה. וזו שמישים עיונו אל התכלית הכללית בכל דבר וענין, לפעמים לא יוכל כ"כ להיות חרד על העברת ההגבלה כחוט השערה. אבל באמת צריך להשכיל כי ההגבלות בהיותם בעידיהם כל המוסר ע"כ ההשגחה האלהית גדולה עליהם, ויותר מזה שיוכל האדם להבחין מהקלקלה היוצאת מחסרון הגבלה יש בו באמת. ע"כ ה"י גם כאן בהתחלת כליתו העיכוב המועט להשלם ההגבלה המכוננת מצד ההשגחה האלהית מפני שאין מריבות נוגעת בהמירחה כמזא נישא. וכשעבד ע"ז הכה בהכרח שירש עמוק בלבבו על יקרת ערך ההגבלות, שרק בהם יכן כסא ותסודר הנהגה. וכבר נכשל במיעוט השיעבוד אל ההגבלה של שמואל משיבת הימים שצוהו שלא יערה העילה עד באו, ולעומת זה דוד הצליח בממירחה ההגבלה של מול בכאים. וזאת היא ג"כ סדר הענוה הנכונה, שראוי לאדם השלם להכיר כמה דלה היא ערך סקירתו המוקפת בגדרים צרים של ההוה והמקום הקטן לעומת כרחב הכציאות שיעני ד' הנה משיטטות בו בכללו. והתאמת הכללים אל הפרטים הנה יסודי ההגבלות, וכזה נכלל ג"כ כלל הזמן אל ההוה שהוא הנצח הנמשך, שביחוד כסא השליכות ראוי להיות נכון הביד על יסודות מחזקים, "על כסא דוד ועל כסא יחי. להכין אותה ולסעדה באמת ובצדקה מעשה ועד עולם".

עין אל גומל טו

ט. הוא למדת, שאין הנביא עומד לנו אלא להודיענו דבריו העתידים להיות בעולם, משובע ורעב, מלחמה ושלום, וכיוצא בהן, ואפילו צרכו יהיה מודיע לו. כשואל שאבדה לו אבדה והלן לנביא להודיעו מקומה, וכיוצא באלו הדברים הוא שואמר הנביא לא שיעשה דת אחרת או יוסף מצוה או ירע.

גמרא יסודי גומל יג

(11) נהן אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר: "כבאכם העיר בן תמצאון אותו בטרם יעלה הבמקתה לאכול כי לא יאכל העם עד באו כי הוא יברך הובח אחרי כן יאכלו תקראים". וכל כך למה? הלפי שהנשים דברניות הן. ושמואל אמר: יכדי להסתכל ביפיו של שאול, דכתיב: "משכמו ומעלה גבה מכל העם". ורבי יוחנן אמר: לפי שאין מלכות נוגעת בהכרתה אפילו כמלא ניקא.

גומל מה!

(12) [ח] ויעבר בארין שרישה וזכר י"ג (טו) כי רמתה, הבה עורים במעלה גומ, והענינה אותם והאמרנה יש וגו' (כס טו י"ג) ומה רבו יתן ר"י טרו בר יעקב אין אתם רואין ענין שהוא קשור על פתחו ואין יש אלא ענין, כמה דאת אמר ויש אשר יהיה הענין וגו' (נחמדי טו ט) כבאכם העיר בן תמצאון איתו וגו' (כ"א טו) וכל האורך הוה למה, מדבר שהיו מבוטות בנו של שאול, ולא היו שבעות מבעני, דברי רבי יהודה, אמר רבי יוחנן (ו) נמצאתה עישה בנות ישראל כך, והלא ברך שאי אפשר לאיש לזון את עיניו מאשה שאינה ראויה, כן אי אפשר לאשה לזון את עיניה מן האיש שאינו ראוי לה. ובר האורך הוה למה, מלמד שלא הניעה אותה שעה שאמר הקב"ה לשמואל בעת שהר אשה אריך איש וכו' טו

גומל מה

(14) ואף שמואל יהיה שקול כנגד משה ואהרן, על שאם ישאל אנכי הרואה (כ"א טו י"ג), א"ל הקב"ה אתה אמרת אנכי הרואה, היך ימחר או מראה לך אם רואה אתה, שנאמר מלא קרנך שמן ולך (כ"א) [אשלחך] אל ישי ביה הלחמי כי ראיתי בבנו לי מלך (כ"א טו א), כיון שהלך מה כתיב, ויהי בבואם וירא את אלתאב ויאמר אך נגד ה' משהו (כ"א טו א), א"ל הקב"ה אתה הוא שאמרת אנכי הרואה, אל תבט אל מראהו וגו' (כ"א טו א).

גמרא גומל מה